

פרשת כי תשא

האדם כערך שאין לו מחיר.

בתקופת המזרח הקדום, כפי שזה מוצא אדם מוצג כמכשיר, כאמצעי, להשגת יעדים כמו כלכלה ופוליטיקה, עבור האלוהים שלו. במזרח הקדום, הצורך לשמור על ביטחון או על רכוש גובר על ערכם של החיים. עד כדי כך שאפילו גניבת רכוש הייתה עבירה שהיה עליה עונש מוות. במילים אחרות, רכוש ואדם הם בני חליפין. בניגוד לזאת המקרא מציג את האדם כנזר הבריאה. האדמה, השמיים וכל צבאם נוצרו רק למענו. תפקידו הוא למשול על תבל ויושביו, לכבשה, כסוכן הבית של אלוהים. האדם נברא בצלע אלוהים. באשר זאת, ככל הנראה, על פי המסורת היהודית, חל איסור או לחילופין נמנעים לספור בני אדם. פרשת השבוע מתחילה במילים הללו:

וידבר ה' אל משה לאמר: כי תשא את ראש בני ישראל, לפקודיהם, ונתנו איש כופר נפשו לה', בפקוד אותם, ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם (שמות ל, יב)

עולה מהפסוקים, איפוא, האיסור לספור אנשים! אבל מדוע אסור? מה מקור מהות האיסור מה כל כך מסוכן בלספור אנשים? הרי כל מטרת הפקידה היא לדעת כמה אנשים יש, ובסוף אנו מקבלים מספר מפורט – מה דומה למרות שבפועל, בסוף אנו מקבלים מספר, שכן לכאורה אין ההבדל אם זה מתבצע בספירת האנשים או בספירת המטבעות? עם זאת ישנה פה משמעות סמלית.

בתחילת הפרשה התורה מספרת על אקט הספירה. בפועל ספירת בני ישראל שמוזכרת בפסוקים אלו – באה לאחר פרשת חטא העגל המופיעה בסוף הפרשה. ויש להבין מדוע? או לחילופין מה הקשר בין איסור הספירה לחטא העגל? נראה שעל מנת להבין את הקשר הנעוץ בין שני האירועים הללו יש להבין את יסוד מהותו של חטא העגל.

חטא העגל ידוע ומוזכר כחט חמור מאוד וזאת שביסודו הוא מוגדר כאנטיתזה לתפיסת האדם בעיני המקרא. לאמור, בני ישראל עשו פסל זהב (לפי חלק מהפרשנים: עץ מצופה זהב) בדמות עגל במדבר סיני בתקופת יציאת מצרים וזאת, באופן בלתי מובן ארבעים יום לאחר מתן תורה. אותו עגל נקרא גם "עגל מסכה". נראה שיסוד חטא העגל, אם כן, נעוץ בכך שהאדם במיצאות החטא הוא מאבד את חירותו, האדם מזוהה באמצעות המסכה, הזהב, בחטא זה האדם מאבד את יחודו והופך למספר, לעובד קבלן בקיצור "הכושי עשה את שלו הכושי יכול ללכת". אגב בימנו ידוע הביטוי "עגל הזהב" המשמש כמטאפורה ומוזכר בהקשרים של סגידה לחומר ורדיפה אחר עושר וממון. חטא עגל מסכה מקבל ביטוי שירי במזמור בתהילים:

יעשו עגל בחורב, וישתחוו למסכה. וימירו את כבודם, בתבנית שור אוכל עשב. (תהלים קו, יט-כג)

ההשוואה שעושה המשורר בין אלוהי ישראל ובין העגל, "שור אוכל עשב", שאפילו חיים אין בו, והריהו "תבנית שור" שסוג עבודת האלוקים שהאדם בוחר הינה רפלקציה לאופן שהוא מזהה את עצמו- על האדם לבחור לחיות כבבואה של האל או כבבואה של העגל מסכה.

נמצאנו למדים בעוד שהתורה מעצימה את חירותו ויחודו של האדם באיסור הסמלי שלא לסופר באשר שהמספר לעולם אינו אישי אלא סידורי. משום ש"תעודת הזהות" לעולם אינה תעודת זהות אלא "תעודת זיהוי". חטא העגל מציג הפך המוחלט של אידיאולוגית התורה. ולכן מובן איפוא, מדוע כאשר משה ירד מההר, ומוצא את העם חוגג ועובד לעגל הזהב. והופך להיות בבואה של העגל משליך הוא את לוחות הברית. בפורים, על פי חז"ל, קיים ניסיון, להוות בבואה לקב"ה בכל המצבים. הן במציאות עגל מסכה- התחפושות והן קבלת התורה מחדש שכן, לפחות על פי אחת הדעות במעמד הר סיני היה בו מימד של כפייה ובפורים ישנה קבלה מחדש ברם הפעם מתוך רצון. כפי שכותב הרב סולובייצ'יק "חז"ל ייחסו לחג הפורים משמעות רבה מאוד: על ידי מעשה פורים אושרה פעם נוספת הברית שבין הקב"ה ועמו ישראל, יש כאן מעין חזרה על הנעשה ונשמע". (דברי השקפה עמ 182). האדם הינו בבואה של האל. האל אינו ניתן להגדרה כך גם צלמו של האל-האדם בלתי ניתן להגדרה. "האתיופי", "הרוסי", "האשכנזי", "הספרדי", "החרידי", "החילוני" כל הגדרות הנ"ל שבו אנו רגילים לשומעם, אינם אלא מעשה שטחי הקיים בו מימד של עגל מסכה. שנוכה לראות כל אדם בראייה של התורה אכן חביב אדם שנברא בצלם אלוקים.

שבת שלום

שרון שלום

רב קהילת קדושי ישראל